

PROGNOSTICURI*

I. MAI APROPIATE:

a) OMUL

Dacă se ivesc durerile reumatice, cunoscute sub numirea de *mătrice*¹;

dacă te dor bătăturile, cunoscute sub numirea de *ochi de găină*, sau și *ochi de cioară*²;

sughițurile, junghiurile și mâncărimea de urechi sunt tot atâtea semne de ploaie³;

omul cu *vătămătură* de va avea dureri, să știi că se schimbă vremea⁴;

usturându-l pe cineva spatele, fără să aibă ceva zgrăbunțe, e semn de vremea rea⁵;

de-ți vor arde picioarele de căldură⁶;

* Vezi și Artur Gorovei, *Credinți și superstiții*, 1915, București, pp. 367-382.

¹ Credință generală.

² Auzită de la Iftenie Guța din Velcheriu, jud. Cojocna.

³ Comunicată de elevul D. Măsariu, cl. VII liceală (Blaj) ca auzită de la Ion Avisalon Marcu din Sărata, jud. Făgăraș.

⁴ Comunicată de elevul Gh. Onițiu din Găbud, jud. Alba-Inferioară.

⁵ Comunicată de elevul D. Măsariu din Sărata, jud. Făgăraș.

⁶ Revista „Ion Creangă”, an. III, nr. 7.

când îți vine să caști întruna fără să-ți fie somn, ori te simțești obosit, fără să-ți poți da seama pentru ce¹;

cu un cuvânt, când *se moaie omul* e semn de ploaie, pentru că omul așa se moaie atunci, ca pământul de ploaie, că doar și omul e făcut din pământ²;

mâinile moi și umede sunt a vreme uscată, pe când mâinile uscate sunt a vreme moale³.

Visurile asemenea au rol important în prezicerea vremii. Astfel când visezi cu mort⁴,

sau cu pești⁵;

și cu apă mare⁶ e a vreme moale;

dacă însă visezi cu zăpadă e a soare, senin⁷;

albinele sunt a vreme bună⁸;

iar de visezi cu oi, e a brumă⁹;

dacă visezi pește, va fi ger¹⁰ sau ploaie¹¹;

de visezi cu cai, va urma o vreme vântoasă¹²;

dacă dormi bine și dimineață ești în stare să-ți reamintești curat tot ce ai visat, e a vreme moale¹³.

¹ Credință generală.

² Comunicată de elevul Ion Reteșan din Luna, jud. Turda de Arieș.

³ Comunicată de elevul G. Filimon din Poiana Aiudului, jud. Alba-Inferioară.

⁴ Auzită în Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

⁵ Comunicată de elevul V. Moldovan din Ghiriș, jud. Alba-Inferioară.

⁶ Comunicată de elevul E. Pop din Cuștelnic, jud. Alba-Inferioară.

⁷ Auzită în Sâmbotelec, jud. Cojocna.

⁸ *Idem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ „Gazeta Bucovinei”, 1894, nr. 84.

¹¹ Auzită de la învățătorul Florian Bandulea din Bușag, jud. Satu-Mare.

¹² „Gazeta Bucovinei”, 1894, nr. 84.

¹³ Comunicată de elevul Emil Pop din Cuștelnic, jud. Târnava-Mică.

b) După animale de casă

Vitele cornute, sau *marvele* (Banat), dacă sunt la câmp și nu prea pasc, ori de îs acasă intră în grajd¹;

sau dacă miroase aerul, adică își ridică capul sus și suflă greu² e semn de ploaie;

de „zburdă” vitele, are să se schimbe vremea³;

dacă se joacă, bătându-se în coarne⁴,

sau de fug la *mirez* (locul unde zac într-amiazi și noaptea)⁵,

sau mîncă rău și mai mult zac, îs greoaie⁶;

ori când beau, dacă își tot ridică capul, de le curge apa din gură și din nou beau⁷ e a vreme de ploaie;

dacă însă se vor bate în *staniște* (locul de zăcut al vitelor)⁸,

sau în ciurdă încep a răcni sau a boncăli⁹ și se strâng grămadă, e a ploaie cu vînt sau a furtună¹⁰.

¹ Comunicată de Ion Ciapa, învățător, Lupșa, din Munții Apuseni; I. Aleman, elev, Săcădate (auzită de la I. Prie, 60 ani); G. Samoilă învățător, Bratei.

² Comunicată de elevii N. Ardelean din Banat, M. Manciu din Tăure, jud. Bistrița-Năsăud, ca auzită de la Gh. Baci, 80 ani.

³ Revista „Ion Creangă”, an. III, nr. 7, p. 279.

⁴ Turdașul-Românesc.

⁵ Comunicată de Marian Păculea preot, Bucerdea-Grânoasă, jud. Alba-Inferioară.

⁶ *Idem.*

⁷ Auzită de la Iftenie Guța din Velcheriu, jud. Cojocna.

⁸ *Idem.*

⁹ Comunicată de elevul Il. Nemeș din Cojocna; Artemon Dimitrovici din Vatra Moldoviței, ca auzită de la Axenia Bodnariu.

¹⁰ *Idem.*

Ziua sau noaptea de vor zăcea răzlețe e a vreme bună, iar de vor zăcea grămadă, una lângă alta, e a vreme moale, ori a furtună¹.

Iarna dacă joacă (zburdă) vitele – e a frig; asemenea și dacă mîncă bine, chiar și ogrinji; dacă însă nu prea mîncă e a vreme moale¹;

dacă vaca la muls își lasă coada în jos e semn de ploaie³,

iar dacă se întoarce cu capul spre șură, ori chiar intră în șură, ori grajd e semn de furtună⁴;

dacă vițeii de către seară ling scândura de la iesle e a ploaie, iar dacă se linge unul pe celălalt, e a vreme bună⁵.

Caii de se vor culca⁶;

când aleargă pe rât⁷;

când nu vor să mînce și stau la cap, îngândurați⁸;

sau când *pipă* (dau din cap)⁹ – e semn de ploaie.

Măgarii dacă zbiară mai des decât de obicei ori se bat, asemenea e semn de ploaie¹⁰.

¹ Auzită de la Lica Negruș de 70 ani, din Sâmbotelec, jud. Cojocna.

² Auzită de la Gh. Șăulean din Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

³ Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

⁴ *Idem*.

⁵ Comunicată de elevul Emil Pop din Cuștelnic, jud. Târnava-Mică, și auzită de la Teodor Todoran, în etate de 78 ani.

⁶ Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

⁷ Comunicată de Toncian D. din Sântu, jud. Mureș-Turda, auzită de la Florea Cioloc în etate de 65 ani.

⁸ Revista „Ion Creangă”, a. III, nr. 7, p. 279.

⁹ Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

¹⁰ Comunicată de elevul Ioniță Ciufudean din Veza; Grind-Cristur; Sâmbotelec etc.

Când mîncă oile mult, de crezi că crapă, să știi că mîne pîna la prînz (8-9 ceasuri) trebuie să ploaie¹.

E semn de ploaie:

dacă la pășune oile umblă cu capu-n pămînt²,
cînd se scutură³;

cînd se bat în capete⁴,

iar dacă sar și joacă mult e semn de ploaie și vînt⁵.

Cînd oile se duc din vale să pască pe deal⁶,

sau se freacă de ocol⁷,

sau într-amiază stau culcate și numai în silă se scoală⁸ e a ploaie;

alții însă spun că pe vreme a ploaie oile nu stau „în zăcătură”, ci aleargă răzlețe⁹;

cînd oile se îndeasă una-ntr-alta e semn de ploaie¹⁰;

dacă însă umblă răzlețe și lacome după mîncare e a vînt¹¹,

¹ Comunicată de elevul D. Toncian din Sântu, jud. Mureș-Turda, auzită de la ciobanul Ion Toncian, de 40 ani.

² Comunicată de elevul I. Groze din Coc, jud. Turda-Arieș.

³ Comunicată de elevii I. Groze din Coc, jud. Turda-Arieș; G. Filimon din Poiana Aiudului, jud. Alba-Inferioară, și V. Ardelean din Banat.

⁴ Comunicată de elevul Il. Nemeș din Cojocna; vezi Moldovan Gergely, *Alsó-Fehér vm. román népe*, p. 313.

⁵ Turdașul-Românesc.

⁶ Comunicată de elevul G. Jeleriu din Cugir, jud. Hunedoara.

⁷ Sâmbotelec, jud. Cojocna.

⁸ Spătac, jud. Alba-Inferioară.

⁹ Comunicată de elevul V. Lațiu din Crăciunelul de Jos, jud. Alba-Inferioară.

¹⁰ Auzită de la Iftenie Guța din Velcheriu, jud. Cojocna.

¹¹ Spătac, jud. Alba-Inferioară.

iar dacă se culcă răzlețe e a vreme bună¹.

Dacă berbecii se întorc cu dosul către vânt e a ploaie².

Mieii jucând – vreme frumoasă, iar *mieii* stând grămadă – ploaie și vânt³.

Vara când se trage capra la umbră, îi gata de mămăligă (adică: cu siguranță) că va ploua⁴.

Porcul de va duce paie în gură la coteț și își va drege culcușul de paie, ori de va juca cu paie în gură e semn de ploaie și vreme grea⁵;

asemenea când porcii *se gurloaie* lung la sfințișul soarelui⁶.

Credință generală e că dacă se va pieptăna (linge și netezi) mâța e semn de ploaie; dacă se piaptăna cu laba stângă⁷, unii cred că e semn de ploaie, iar când dă cu laba după urechi, a bună samă plouă;

tot semn de ploaie e dacă mâța umblă pe coperișul sau pe vârful clăilor de paie⁸.

Când mâța se uită în sobă „face a vreme rea”⁹.

Când mâțele se lau, fac a ploaie, iar când se joacă, fac a vreme bună¹⁰;

¹ Auzită de la Iuliu Jecanu din Sâmbotelec, jud. Cojocna.

² Comunicată de învățătorul L. Moldovan din Bazna, jud. Târnava-Mică.

³ Auzită de la Iftenie Guța din Velcheriu, jud. Covasna.

⁴ *Idem*.

⁵ Comunicată de elevii M. Hârcă din Cârnești, jud. Hunedoara; I. Aleman din Săcădate, jud. Făgăraș

⁶ Revista „Ion Creangă”, an. III, nr. 10, p. 310.

⁷ I. Nemeș din Cojocna; I. Popa din Mărgineni, jud. Târnava-Mare.

⁸ V. Ardelean din Banat.

⁹ Revista „Ion Creangă”, an. II. nr. 3, p. 158.

¹⁰ *Idem*.

dacă se linge și se uita la fereastră e a vreme bună, iar dacă se uită în sobă e a vreme rea și frig (Bucovina)¹;

dacă zgraptăună la ușă va fi frig mare²;

dacă sare mâța va urma vreme rea³;

când zgârie pe sac ori pe perete e a vreme rea⁴;

dacă se îndeasă spre horn ori spre foc⁵ sau dacă „toarce” tare (sforăie în somn)⁶ – e a frig mare;

dacă doarme mult e a ploaie⁷, iar dacă doarme pe partea dreaptă e a vreme bună⁸;

Cânele de va paște⁹;

dacă se tăvăle și stă pe spate cu labele în sus¹⁰;

se suie pe paie¹¹;

n-are stare¹²;

mâncă un *bătuțel* (muscă câniască)¹³ ori scurmă pământul¹⁴ sunt tot atâtea semne de ploaie.

¹ *Ibidem*, nr. 9, p. 241.

² „Gazeta Bucovinei”, 1894, nr. 97.

³ *Idem*, nr. 99.

⁴ Comunicată de elevul R. Oancea din Dobârca.

⁵ Auzită de la Lica Negruș din Sâmbotelec, jud. Cojocna, de 70 ani.

⁶ Spătac, jud. Alba-Inferioară.

⁷ Moldovan Gergely, *op. cit.*, p. 313.

⁸ *Idem*, p. 314.

⁹ V. Ardelean din Banat.

¹⁰ Chiciudiu, de la Nicolae Mărginean, 76 ani.

¹¹ Oct. Balomiri din Balomir, jud. Hunedoara.

¹² Moldovan Gergely, *op. cit.*, p. 313.

¹³ S. Fl. Marian, *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor*, București, 1903, p. 399; Turdașul-Românesc.

¹⁴ E. Pop, Cuștelnic (Teodor Todoran, 78 ani).

c) Paseri de casă

Paserile de casă, numite în Ardeal *galițe*, iar în Banat *hoare*, asemenea prevestesc schimbările vremii.

O credință foarte lătită e că dacă se scaldă găinile în țărână – *se lociorăsc*¹ – și *se pigilesc*, adică *se ciupesc*, *se ciupără*, e semn de ploaie;

tot de semn de ploaie e și dacă se scaldă găinile în praful de pe drum²,

sau zboară pe pomi, pe coperișul clădirilor, ori alte obiecte înalte³;

dacă se culcă devreme⁴

ori rătăie mult⁵,

găina găgăind e a vreme moale⁶;

când puii de găină *chiscuiesc* întruna și caută adăpost e a ploaie⁷, ori a ploaie cu vânt⁸;

când se bat e a ploaie⁸.

Cântatul des al cocoșilor peste zi¹⁰,

cântatul de dup-amiazi¹¹,

ori de vor cânta seara înainte de culcare¹²,

¹ Spătac, jud. Alba-Inferioară.

² Ucea de Jos, jud. Făgărașului.

³ Comunicată de elevii V. Moldovan din Ghiriș; I. Groze din Coc, jud. Turda-Arieș.

⁴ Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

⁵ I. Groze, din Coc, jud. Turda-Arieș.

⁶ Auzită de la Iftenie Guța din Velcheriu, jud. Cojocna.

⁷ Comunicată de preotul Victor Pop din Hărănglab, jud. Târnava-Mică; Turdașul-Românesc, jud. Alba-Inferioară.

⁸ Velcheriu, jud. Cojocna.

⁹ Comunicată de elevul Gh. Onițiu, din Găbud, jud. Alba-Inferioară.

¹⁰ Comunicată de elevii V. Ardelean din Banat; Gh. Șerban din Lissa, jud. Făgăraș.

¹¹ Comunicată de elevul I. Moldovan din Ugruț, jud. Cojocna.

¹² Comunicată de elevii V. Mateiu din Érendréd, jud. Satu-Mare; G. Precup din Rebrîșoara, jud. Bistri-

sau pe la cina cea bună (9-10 ceasuri seara)¹
e a *moiște*.

Dacă cântă cocoșul la amiazi se va schimba vremea².

Când găștele și rațele se joacă în apă bătând din aripi³,

când găștele îs gălăgioase și umblă după mâncare cu lăcomie⁴ e a ploaie.

Rațele scaldându-se e a vreme moale, iar rațele stând într-un picior, e a secetă⁵;

când rațele bălăcesc în apă... e a ploaie⁶.

Porumbii când se *șiușiulesc*⁷,

sau stau cu gușa plină pe marginea porumbarului cu ciocul spre răsărit⁸.

când stau prin curte și nu se depărtează de casă⁹ e semn de ploaie,

când însă toată ziua umblă pe hotar și numai seara târziu se-ntorc acasă e a vreme bună¹⁰.

ța-Năsăud și preotul I. Tarța din Săcel, jud. Maramureș.

¹ Turdașul-Românesc; Revista „Ion Creangă”, an. VII, nr. 4, p. 118.

² „Gazeta Bucovinei”, 1894, nr. 74.

³ Comunicată de elevii Șt. Pantea din Riciu, jud. Mureș-Turda; V. Ardelean din Banat; de învățătorul Fl. Bandula din Bușag, jud. Satu-Mare; Turdașul-Românesc.

⁴ Comunicată de preotul V. Pop din Hărănglab, jud. Târnava-Mică.

⁵ Comunicată de învățătorii Z. Bosco din Șiiad, jud. Bihor; Fl. Bandula din Bușag, jud. Satu-Mare; auzită de la Iftenie Guța din Velcheriu, jud. Cojocna.

⁶ *Magnum etymologicum*, col. 2993 (Covurlui).

⁷ Comunicată de V. Ardelean din Banat.

⁸ Comunicată de E. Pop din Cuștelnic, auzită de la Teodor Todoran, de 78 ani.

⁹ *Idem*.

¹⁰ *Ibidem*.

SUMAR

Notă asupra ediției..... 5

Cătră cetitori 7

METEOROLOGIE POPULARĂ..... 9

PROGNOSTICURI

1. Mai apropiate:

a) Omul 11

b) După animale de casă 13

c) Paseri de casă..... 18

d) Animale sălbatice..... 20

e) Paseri sălbatice 20

f) Insecte 26

g) Reptile, amfibii, pești etc..... 33

h) Plante, arbori 35

i) Intemperiile atmosferice 36

k) Semne cerești 43

l. Diverse..... 48

2. Pentru un timp mai lung și mai depărtat... 51

3. Calendar meteorologic..... 72

4. Norii 76

5. Ploaia..... 84

6. Fulgerul 115

7. Vântul 133

8. Volbura..... 150

9. Roua	160
10. Grindina.....	168
11. Balaurii.....	186
12. Șolomonari.....	196
13. Zilele babelor.....	208
Adaus. RECITĂRI DE COPII	225
Extensiunea teritorială și numele persoanelor care au contribuit cu material.....	231
Bibliografie	239